
Vážené čtenářky a čtenáři,

vítám Vás při četbě prvního čísla v pořadí již 41. ročníku *Sociologického časopisu*. Byla to zejména náročnost přípravy hned dvou monotematických čísel (ba v jednom případě dokonce dvojčísla), co v loňském roce způsobilo, že na stránkách časopisu nebyla věnována dostatečná pozornost skutečnosti, že na obálce SČ se na místě vyhrazeném pro pořadové číslo ročníku objevovala kulatá cifra 40. A tak je mou povinností připomenout právě teď, že první číslo *Sociologického časopisu* spatřilo světlo světa přesně před 40 lety, v prvních měsících roku 1965. Časopis od počátku vydával Sociologický ústav ČSAV a jeho redakční rada, vedená šéfredaktorkou Irenou Dubskou, počítala mezi své členy přední sociology oné i pozdější doby, jako byli Jaroslav Klofáč, Pavel Machonin, Dragoslav Slejška, Josef Solář nebo Zdeněk Strmiska. O dalším vývoji časopisu se zde rozepisovat není možné, ale ani nutné, jelikož hlavní fakta o jeho historii lze najít v „historickém“ monočísle *Od obnovy k normalizaci* (5/2004). Za poznámku snad ještě stojí, že zatímco redakční rada a vedení časopisu nepřežily rok 1970, původní grafická úprava časopisu přečkala plných 25 let, až do konce roku 1990, a základní rozvržení obsahu časopisu bylo zachováno až do současnosti. Jistá míra konzervatismu snad není ve vědeckém časopise úplně na škodu.

Ať už se to má s napětím mezi návazností na – pravda, ne zcela jednoduchou – vlastní tradici a inovacemi v SČ jakkoli, není snad přeháněním ani editorským sebeklamem říci, že na úplném začátku i v poslední jedenapůldruhé dekádě (soud o prostřední etapě by byl složitější) své historie se SČ vyznačoval snahou být solidním vědeckým časopisem čerpajícím inspiraci, nakolik to vůbec je možné, u světových sociologických periodik. Paradoxně možná mnohem méně se v minulém i současném SČ dají najít stopy inspirace domácími předchůdci, a to včetně těch nejvýznamnějších, jimiž nepochybně byly pražské *Sociální problémy* a brněnská *Sociologická revue*. Tyto časopisy, které k velké škodě české sociologie přestaly vycházet koncem 40. let a nikdy již nebyly v původním lesku a slávě obnoveny, jistě byly dětmi své doby a je snad i předností dnešního SČ, že některé jejich vlastnosti nesdílí, například dosti silnou uzavřenost autorských okruhů soustředěných kolem obou časopisů a s tím související velikou revnivost a častý výskyt ostrých výpadů proti „jinověrcům“. Vedle těchto rysů se však dají najít i jiné, veskrze pozitivní, a právě na jeden z nich si zde dovoluji poukázat.

Listujeme-li ročníky brněnské *Sociologické revue* (o *Sociálních problémech* to platí také, ale zdaleka ne v takové míře), nemůže uniknout naší pozornosti, kolik prostoru v nich je věnováno recenzní sekci a vůbec přehledům, komentovaným i nekomentovaným, nově vycházející sociologické literatury. Tak například v dvojčíslu 1–2/1937 jsem napočítal 73 (!) recenzí a dalších 22 publikací je na závěrečných stránkách časopisu zanotováno. Mimo ně totéž číslo obsahuje také „Přehled české sociologické produkce revuální“, strážlivějšího pokračovatele původní vzletněji nazvané rubriky „Sociologická žeň z českých revui“, který pro předchozí rok 1936 pořídil pečlivý a neúnavný Bruno Zwicker. Jen rozsah samotné recenzní sekce činí 155 z 278 stránek časopisu! Z pohledu redakce SČ lze jen závidět editorům brněnského časopisu nevin-

nost, s jakou se jim dařilo mezi skutečné recenze řadit texty značně odlišného rázu (v celoročním obsahu označované jako „Drobné články“), např. v dvojčísle 3–4/1937 příspěvek „K sociologii diplomata“, který by v dnešním SČ své místo hledal asi jen velice těžko.

Tolik krátká a velmi nahodilá odbočka do meziválečné historie českých a moravských sociologických časopisů. U recenzní rubriky však ještě chvíli zůstanu. Diagnózy stavu současné české sociologie ukázaly, že jedním z jejích slabých míst je i nedostatek komunikace mezi specializacemi, a někdy dokonce i uvnitř specializací samotných (srov. SČ 1–2/2002). Časopis přirozeně není zdaleka jediným prostředkem komunikace a výměny kritických stanovisek uvnitř vědecké komunity, ale je prostředkem významným a v určitých ohledech nenahraditelným. Kritická výměna se zde děje zejména dvěma způsoby, sdílejícími nikoli náhodou stejné adjektivum, totiž v recenzním řízení a v recenzní rubrice. Protože recenzní řízení musí ze své podstaty zůstat co nejvíce anonymní, jsou recenze tím žánrem, který umožňuje přímou a nesmlouvavou, ale přitom otevřenou, věcnou a férovou kritiku a konfrontaci mezi recenzentem a autorem. Taková komunikační situace sice samozřejmě nikdy není zcela osvobozená od působení všech rušivých prvků, nicméně je ideálem, na který by se praxe časopisu měla orientovat.

Čtenářům takových periodik, jako je *Contemporary Sociology*, je dobře známo, že recenze mohou být nejenom doplňkem, ale i hlavní náplní časopisu. Možnost existence tohoto konkrétního titulu jistě spočívá v obrovské knižní produkci anglofonní sociologie, která je pro sociologii malého národa něčím nedostižným. Avšak sám fakt, že Americká sociologická asociace tento časopis vydává, a to dokonce šestkrát ročně, a stejně tak i přítomnost rozsáhlých recenzních sekcí v mnoha předních světových sociologických časopisech názorně dokládá, že dostatečně živá recenzní rubrika je cíl, o který má vědecký časopis usilovat stejně jako o kvalitní stati. Recenze nejsou „vatou“, k níž redakce sahají tehdy, když nemají po ruce nic lepšího, čím by vyplnily prázdné tiskové archy připravovaného čísla, ale naopak něčím hodnotným samy o sobě a nanejvýš funkčním pro rozvoj sociologického bádání a život sociologické komunity.

K tomuto krátkému zamyšlení nad funkcí recenzí ve vědeckém časopise mi dala podnět nezvykle dlouhá řada recenzí (zejména na domácí publikace) uveřejněných v tomto čísle. Je tomu tak samozřejmě zejména díky tomu, že čeští sociologové píší a publikují své knihy, ale to je pouze podmínka nutná, nikoli dostačující. Stejně tak je třeba, aby se našel dostatek jiných sociologů, kteří jsou ochotní publikace svých kolegů důkladně prostudovat a obětovat svůj vzácný čas tomu, aby dojmy získané při četbě utřídili a s využitím svého odborného vědění a kritické soudnosti předložili autorům i celé široké odborné veřejnosti.

Závěrem ještě shrnu, k čemu by příklad *Sociologické revue* i řady současných časopisů ze zahraničí měl inspirovat SČ: snažit se publikovat recenze zejména na původní české práce v co nejúplnějším záběru, a nakolik to celoroční rytmus redakční práce dovolí, také bez zbytečných časových prodlev. Nepochybuji o tom, že mezi čtenáři SČ najdeme celou řadu ochotných spolupracovníků.

Marek Skovajsa

Sociologické studie Sociological Studies 2004

Sociologické studie/Sociological Studies je název edice, v níž jsou publikovány studie pracovníků Sociologického ústavu Akademie věd České republiky. Studie přináší výsledky sociologických výzkumů, komparativní analýzy, kritické teoretické stati či sociologické analýzy aktuálních společenských témat a jsou určeny jak vědeckým pracovníkům, tak i studentům společenských věd.

Edice je pokračováním řady pracovních textů, které v Sociologickém ústavu AV ČR vycházejí nepřetržitě již od roku 1989. Studie jsou publikovány v českém nebo anglickém jazyce a jsou doplněny abstrakty a shrnutími v českém, anglickém a německém jazyce. Ročně vychází 8–13 textů. Seznam vydaných publikací a texty starší než dva roky jsou zveřejněny na adrese <http://texty.soc.cas.cz/>

- 04:01 Lukáš Linek: *Volby do Evropského parlamentu 2004 – analýza volební účasti a stranické podpory v České republice*; 73 s.
- 04:02 Simona Pikálková (ed.): *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika / 2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*; 146 s.
- 04:03 Tomáš Kostecký, Daniel Čermák: *Metropolitan Areas in the Czech Republic – Definitions, Basic Characteristics, Patterns of Suburbanisation and Their Impact on Political Behaviour*; 53 s.
- 04:04 Jiří Večerník: *Structural Tensions in the Interface between the Labour Market and Social Policy in the Czech Republic*; 87 s.
- 04:05 Zdeněk R. Nešpor (ed.): *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*; 115 s.
- 04:06 Dana Hamplová: *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*; 43 s.
- 04:07 Jana Chaloupková, Petra Šalamounová: *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*; 70 s.
- 04:08 Alena Křížková: *Životní strategie podnikatelek a podnikatelů na přelomu tisíciletí*; 63 s.
- 04:09 Klára Vlachová, Blanka Řeháková: *Česká národní identita po zániku Československa a před vstupem do Evropské unie*; 39 s.
- 04:10 Martin Hájek (ed.): *Hierarchy as the Strength and Weakness of Communist Rule. The Legacy of Communist Rule IV: A Volume of Papers from the Seminar Held in Prague on September 11–12, 2003*; 145 s.
- 04:11 Jiří Černý, Markéta Sedláčková, Milan Tuček: *Zdroje utváření skupinových mentalit v České republice po roce 1989*; 90 s.

Vydal: Sociologický ústav AV ČR, Praha 2004
Objednávky přijímá a vyřizuje Tiskové a ediční oddělení SOU AV ČR,
Jilská 1, Praha 1, 110 00, tel.: +420 222 221 761
e-mail: Eva.Strnadova@soc.cas.cz; <http://texty.soc.cas.cz/>